

Covid-19 Salgın Süreci, Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Çiğdem GEDİK¹

Gülsün ŞAHAN²

Gönderim Tarihi: 03 .11.2022

Yayın Tarihi: 31.05.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı; Covid-19 pandemi öncesi ile pandemi sürecinde Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu amaçla öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerde karşılaşılan sorunların ve teknik sorunların neler olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışma; nitel araştırma yönteminde, olgubilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmıştır. Araştırmaya Batı Karadeniz Bölgesinde bir ildeki Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenleri katılmıştır. Veriler, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; uzaktan eğitim sisteminin Covid-19 pandemisi sürecinde alternatif olarak kullanılması, eğitim öğretimin devamlılığı açısından oldukça önemli görülmektedir. Uzaktan eğitim Türkiye’de uzun yıllardır var olsa da salgına kadar daha az tercih edildiği düşünülmektedir. Uzaktan eğitime acil ve hızlı bir geçiş yapılması pek çok sorunu da ortaya çıkarmıştır. Alt yapı ve donanım eksikliği sorunlarının yaşandığı görülmüştür. Bu durum öğrenciler arasında fırsat eşitliliğine engel oluşturmaktadır. Kullanıcıların yoğunluğu sistem sunucularını yetersiz bırakmış, erişim sorunlarına sebep olmuştur. Uzaktan eğitim yöntemi hakkında ön bilgilerinin az olmasından kaynaklı öğrenci, öğretmen, veli ve idari yönetimde sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunların; uzaktan eğitimin verimini düşürdüğüne inanılmaktadır. Uzaktan eğitim çalışmaları internet ve bilişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu durum eğitim öğretim faaliyetlerinin paydaşların da teknoloji okuryazarlık becerisine sahip olmasını gerektirmektedir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenci, öğretmen, veli ve idari yönetimin büyük bölümünde teknoloji okuryazarlığı düşük olduğu söylenebilir. Covid-19 pandemisi devam ettiği sürece uzaktan eğitim etkinlikleri de devam etmiştir. Ayrıca bundan sonraki deprem, sel gibi doğal afetlerde de okul tabanlı eğitim yerine uzaktan eğitimin kullanılabilmesi anlaşılmıştır. Tüm bunların yanında okulda yüz yüze devam ederken bile gerçekleştirilecek uzaktan eğitim çalışmaları, öğrencilerin bireysel öğrenmelerini, teknoloji kullanma becerilerini, hazırbulunuşluk düzeylerini geliştireceği düşünülmektedir. Bu sebeplerle uzaktan eğitim sisteminin iyileştirilmesine ihtiyaç vardır

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Uzaktan Eğitim, Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenleri, Eğitim Bilişim Ağı

Covid-19 Epidemic Process, Examination Of Information Technologies Guide (ITG) Teachers' Views On Distance Education

Abstract

The aim of this study; To examine the opinions of Information Technologies Counselor teachers on the distance education system before the Covid-19 pandemic and during the pandemic period. For this purpose, the problems and technical problems faced by students, teachers, administrators and parents were revealed. This work; It was designed in a qualitative research method, in a phenomenology pattern. Information Technologies Counselors in a province in the Western Black Sea Region participated in the research. The data were analyzed with the descriptive analysis method. When the findings of the study are evaluated in general; The use of the distance education system as an alternative during the Covid-19 pandemic process is considered very important in terms of the continuity of

1 Sorumlu Yazar: Çiğdem Gedik, BT Öğretmeni, Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Türkiye, cigdemtanrikulu24@gmail.com ORCID ID 0000-0002-3451-4347

2 Gülsün Şahan, Doç.Dr. Bartın Üniversitesi, Türkiye, gsahan@bartin.edu.tr, ORCID ID 0000-0002-1215-9727

education. Although distance education has existed in Turkey for many years, it is thought to be less preferred until the epidemic. The urgent and rapid transition to distance education has also revealed many problems. It has been observed that there are problems with the lack of infrastructure and hardware. This situation creates an obstacle to equality of opportunity among students. The density of users left the system servers insufficient and caused access problems. Problems have been experienced in students, teachers, parents and administrative management due to the lack of prior knowledge about the distance education method. These problems; It is believed that distance education reduces the efficiency. Distance education studies are carried out through the internet and information technologies. This situation requires the stakeholders of education and training activities to have technology literacy skills. According to the results of the research, technology literacy is low in most of the students, teachers, parents and administrative management. It is thought that distance education activities will continue as long as the Covid-19 pandemic continues. In addition, it is believed that distance education can be used instead of school-based education in natural disasters such as earthquakes and floods. In addition to all these, it is thought that distance education studies to be carried out even while continuing face-to-face at school will improve students' individual learning, technology use skills and readiness levels. For these reasons, there is a need to improve the distance education system.

Key Words: Covid-19 Pandemic, Distance Education, Information Technologies Counselors, Education Information Network

Giriş

Eğitim geçmişten bu güne kadar, her toplumda, her şartta kendine özgü yöntemler bularak süregelmiştir. Beklenmedik doğal afetler çoğu zaman eğitimi de olumsuz etkilemiş; buna rağmen eğitimi sürdürecektir bir yol bulunmuştur. Son olarak da Covid-19 salgını tüm dünyaya yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” ilan edilmiştir (WHO, 2020). Bu süreç içerisinde ülkeler kendi tedbirlerini almış, toplumsal düzenlerine yeni kurallar getirmişlerdir. Sosyal mesafeye uyma, maske kullanımı ve hijyen kuralları çerçevesinde Türkiye’de de yeni düzenlemeler oluşturulmuştur (TC. Sağlık Bakanlığı, 2020). Eğitim pandemi sürecinde kesintiye uğramadan ve radikal değişikliğe gidilen en önemli alanlardan birisi olmuştur (Yamamoto & Altun, 2020). Çelikkemir (2020) pandemi döneminde bazı ülkelerin radyo, televizyon, internet kanallarından kayıtlı video dersler ile öğrencilerini evde desteklerken; bazılarının da var olan bilişim teknolojileri altyapısını kullanarak sanal sınıflar oluşturup öğrencilerini derslerle buluşturduğunu söylemektedir. Pek çok uygulamanın aynı anda kullanıldığı ülkeler olduğunu da belirtmiştir. Bu alternatif uygulamalar uzaktan eğitim yöntemini ön plana çıkarmıştır. Türkiye de uzaktan eğitim yöntemini benimseyen ve çeşitli yöntemlerle uygulamaya çalışan ülkelerden birisidir. Güncel uzaktan eğitim yöntemi; internet tabanlı bilgi iletişim araçları ile, zaman ve mekandan bağımsız olarak bilgiye erişim yöntemi şeklinde tanımlanmaktadır (İşman, 2002). Uzaktan eğitimin mektupla öğretime dayandığı, teknoloji ile paralel olarak geliştiği ve günümüzde temelinde bilişim teknolojileri ve internet olan bir uzaktan eğitim modelinin ortaya çıktığı bilinmektedir (Kırık, 2014). 2011-2012 eğitim öğretim döneminden bu yana, Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitimde bilişim teknolojilerinin aktif kullanımı amacıyla kurulan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) sistemi, günümüz uzaktan eğitim modelinin işleyeceği verimli bir çevrimiçi ortamdır. Covid-19 pandemisinin aniden ortaya çıkışı ile birlikte ülkemizde uzaktan eğitim yöntemi yeni bir boyuta taşınmıştır. Bu yeni boyutta öğretmen ve öğrenciler EBA üzerinden çevrimiçi ya da çevrimdışı dersler planlayarak eğitim öğretim faaliyetlerini sanal sınıfa taşımışlardır. Fakat öğretmen, öğrenci ve veliler sanal sınıf ve canlı dersin ne olduğunu kavrayamadan, uzaktan eğitim yöntemine uygun planlamalar düzenleyemedi, içerisinde yer almak zorunda kalmışlardır. Yapılan çalışmalarda, bu durumun yaşanan pek çok sorunu da beraberinde getirdiği görülmektedir. Uzaktan eğitim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde; dersin planlanmasından başlayıp,

verimli halde işlenip tamamlanabilmesine kadar pek çok detay bulunmaktadır. Bu detayların her basamağında Bilişim Teknolojileri Rehber (BTR) öğretmenleri aktif rol almaktadır. Bu görevlerinde de öğrenci, öğretmen, veli, idare ya da teknik sebeplerden kaynaklı pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Türkiye’de bununla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bizzat BTR öğretmenlerinin görüşleri baz alınarak düzenlenen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun yanında, ilerleyen dönemlerde daha verimli, iyileştirilmiş bir uzaktan eğitim modeli için; sistemi hem kullanan hem de diğer kullanıcılara rehberlikte görev alan BTR öğretmenlerinin görüşlerine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada BTR öğretmenlerinin, sisteme yönelik pandemi öncesi ve süreci esnasındaki görüşlerinden faydalanarak; var olan olumsuz ya da eksik durumlara çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Araştırmanın amacı “Covid-19 pandemi öncesi ve pandemi süreci, BTR öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan yola çıkılarak, aşağıdaki alt problemlere yanıt aramaktır.

1. BTR öğretmenlerinin görüşlerine göre Covid-19 pandemisi öncesindeki uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan; teknik, idari, öğretmenden, veliden ya da öğrenciden kaynaklı sorunlar nelerdir?
2. BTR öğretmenlerinin görüşlerine göre Covid-19 pandemisi esnasında uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan; teknik, idari, öğretmenden, veliden ya da öğrenciden kaynaklı sorunlar nelerdir?
3. BTR öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi sürecinde ve sonrası için uzaktan eğitime yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma; nitel araştırma yönteminde, olgubilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmıştır. Olgubilimde amaç; var olan bir durumun, değişikliğe uğramaksızın olduğu gibi aktarılmasıdır. Ersoy (2016) olgubilimin; insanların deneyim ve bakış açılarının detaylarıyla incelenerek, olduğu gibi betimlenmesi amacıyla kullanıldığını söylemektedir. Bu çalışmada da katılımcıların uzaktan eğitimde yaşadığı olay ve olgulara ilişkin deneyimlerini anlamaya çalışmak ve görüşlerini derinlemesine inceleyerek olduğu gibi analiz etmek amaçlanmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, Bartın ilinde, BRT Öğretmenliği görevini yürüten gönüllü öğretmenlerden oluşmaktadır. 20 kişi ile görüşme yapıldıktan sonra cevaplar tekrara düştüğü için 20 kişinin görüşmesi yeterli bulunmuştur. Çalışma grubu seçilirken kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılara kolay ve seri erişilebilmesi sebebiyle bu yöntem uygulanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Veriler, etik kurallar gereği çalışmaya katılan öğretmenlere kodlar (Ö1,Ö2...) verilerek analiz edilmiştir. Çalışma grubu öğretmenlerine ait demografik bilgiler Tablo.1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. : Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri

Kodları	Cinsiyeti	Branşı	Meslek Yılı
Ö1	K	Diğer	15 yıldan fazla
Ö2	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	10-15 yıl
Ö3	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	15 yıldan fazla
Ö4	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	5-10 yıl
Ö5	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	10-15 yıl

Ö6	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	10-15 yıl
Ö7	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	5-10 yıl
Ö8	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	10-15 yıl
Ö9	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Lise)	15 yıldan fazla
Ö10	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	1-5 yıl
Ö11	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	5-10 yıl
Ö12	E	Diğer	15 yıldan fazla
Ö13	K	Diğer	5-10 yıl
Ö14	K	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	5-10 yıl
Ö15	E	Diğer	15 yıldan fazla
Ö16	E	Diğer	15 yıldan fazla
Ö17	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	5-10 yıl
Ö18	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	5-10 yıl
Ö19	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Meslek Lisesi)	10-15 yıl
Ö20	E	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (Ortaokul)	10-15 yıl

Tablo 1'e göre araştırmaya 10 kadın, 10 erkek öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin 13'ü ortaokulda bilişim teknolojileri öğretmeni, 1'i lisede bilişim teknolojiler öğretmeni, 1 kişi meslek lisesinde bilişim teknolojileri meslek öğretmeni, 5 kişi de diğer branşlardan olup bilişim teknolojileri rehber öğretmen görevini yürütmektedir. Mesleğinde 1 ile 5 yıl arasında görev yapan (1), 5 ile 10 yıl arasında görev yapan (7), 10 ile 15 yıl arasında görev yapan (6) ve 15 yıldan fazla süre görev yapan (6) öğretmen bulunmaktadır.

Veri Toplama Yöntemleri

Bazı soruları standart, bazı soruları açık uçlu olacak şekilde yarı yapılandırılmış görüşme formu dijital ortamda hazırlanmıştır. Görüşme formundaki sorular alan yazında yer alan çalışmalar incelenerek oluşturulmuş, yöntemsel ve teknik açıdan uygunluğuna ilişkin bir BÖTE, bir ölçme değerlendirme, bir eğitim yönetimi alanında üç uzman görüşü alınarak geliştirilmiştir. Görüşme formu Covid-19 pandemisi tedbirleri kapsamında, katılımcılara çevrimiçi ortamdan ulaştırılmıştır. Ayrıca çevrimiçi özel bir platformda (Zoom), gönüllü katılımcılar ile odak grup görüşmesi düzenlenmiştir. Katılımcıların izni ile video kaydı alınmıştır. Gönüllü 16 katılımcının cevaplarını içeren formlar ve gönüllü 4 katılımcı ile düzenlenen odak grup görüşmesi içerikleri araştırma verilerinin kaynağını oluşturmaktadır. Odak grup görüşmesinde katılımcılara;

- 1.Pandemi öncesindeki uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan; teknik, idari, öğretmenden, veliden ya da öğrenciden kaynaklı sorunlar neler olmuştur?
- 2.Pandemi sırasında uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan; teknik, idari, öğretmenden, veliden ya da öğrenciden kaynaklı sorunlar neler olmuştur?
- 3.Pandemi süreci ve sonrası için uzaktan eğitime yönelik önerileriniz nelerdir? Soruları yöneltilmiştir.

Verilerin Analizi

Odak grup görüşmesindeki katılımcı görüşleri çevrimiçi toplanan verilerle birlikte betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Kayıtlı veriler tablo düzenleme programı (Excel) üzerinde sorulan sorulara göre tablolaştırılmıştır. Katılımcıların, sorulara verdikleri cevapların

benzerliklerine göre gruplandırmaları yapılmıştır. Her grup için verilen cevapların ortak noktaları belli kodlarla isimlendirilmiştir. Olumlu ve olumsuz verilen cevaplar da dikkate alınarak, veriler analiz edilmiştir. Analiz esnasında, katılımcıların deneyim ve görüşlerini olduğu gibi aktarabilmek adına doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Burada temel hedef, elde edilen verileri olduğu gibi aktarabilmek ve onlardan çıkarımlarda bulunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Geçerlik ve güvenilirliği arttırmak için elde edilen veriler katılımcılara gönderilmiş ve onayları alınmıştır. Ayrıca kodlamalar iki farklı kişiye yaptırılarak tutarlılık sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde Covid-19 pandemi öncesi ve pandemi süreci, BTR öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1-BTR öğretmenlerinin görüşlerine göre Covid-19 pandemisi öncesindeki uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar nelerdir?

BTR öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi öncesinde uzaktan eğitim sistemi olarak EBA'yı kullanıp kullanmadıklarına dair soruya verdikleri cevap Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. : Öğretmenlerin Covid-19 pandemisi öncesinde uzaktan eğitim sistemi olarak EBA'yı kullanma durumları

Öğretmenlerin EBA'yı kullanıp kullanmama durumu	n
Kullandım	16
Kullanmadım	4

Tablo 2'de Covid-19 pandemisi öncesinde uzaktan eğitim sistemi olarak EBA'yı kullanan öğretmen sayısı 16 iken, 4 öğretmenin de kullanmadığı ifade edilmiştir. Gelenekselleşmiş okul tabanlı yüz yüze eğitimin, tüm eğitim etkinliklerini karşılıyor olduğu düşüncesiyle öğretmenlerin uzaktan eğitim sistemini kullanmadığı düşünülmektedir. Sistemi kullanan öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili karşılaştıkları sorunlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların gruplandırılmış sorunlara ilişkin görüşleri

Sorunlar	Katılımcılar	Kodlar	n
Öğrenciden Kaynaklı Sorunlar	Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18	Düşük hazır bulunuşluk	11
	Ö3, Ö9, Ö10, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20	İlgisizlik	7
	Ö3, Ö9, Ö10, Ö20	Motivasyon eksikliği	4
Teknik Sorunlar	Ö3, Ö6, Ö9, Ö12, Ö16	Erişim problemi	5
	Ö3, Ö6, Ö7, Ö12	Alt yapı-donanım eksikliği	4
	Ö6, Ö9	Belge kayıpları	2
Öğretmenden Kaynaklı Sorunlar	Ö16	Seviyeye uygun olmama	1
	Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö19	İhtiyaç duymama	5
	Ö3, Ö5, Ö8, Ö19	Tecrübesizlik	4

	Ö3, Ö8, Ö9, Ö19	İçerik hazırlama zorluğu	4
Diğer Sorunlar	Ö4	İçerik yetersizliği	1
	Ö10	Müfredat uyumsuzluğu	1
Veliden Kaynaklı Sorunlar	Ö3	Tecrübesizlik	1

Tablo 3 incelendiğinde öğrenciden kaynaklı sorunların düşük hazır bulunuşluk (11), ilgisizlik (7), motivasyon eksikliği (4) olduğu; teknik sorunların erişim problemi (5), alt yapı-donanım eksikliği (4), belge kayıpları (2), seviyeye uygun olmamadan (1) kaynaklandığı; öğretmenden kaynaklı sorunların ise; ihtiyaç duymama (5), tecrübesizlik (4), içerik hazırlama zorluğu (4) olduğu; veliden kaynaklı sorunların; velilerin tecrübesizliği (1); diğer kaynaklardan olan sorunların ise içerik yetersizliği (1) ve müfredat uyumsuzluğu (1) olduğu görülmektedir.

Öğrenciden kaynaklı sorunlar hakkında bir öğretmen görüşünü;

Ö10: “Öğrenciler uzaktan eğitimden faydalanmak konusunda çok isteksizlerdi. Sistem üzerinden ödev veriyorum, derse gelince “Ödev mi vardı?” diyorlar. Klasik ödev mantığını ciddiye alıyorlar ama uzaktan eğitim metodu ile sistem üzerinden verilen görevleri yerine getirme konusunda problem çıkarıyorlar. Şifrelerini unutuyorlar, evden uzaktan eğitime katılacak cihazlarının olmadığı söylüyorlar. Öğrenciye kıyamıyorsun çünkü çocuk oturup kendi kendine öğrenme diye bir teknikle hiç tanışmamış” şeklinde ifade etmiştir.

Teknik sorun yaşadığını söyleyen öğretmen görüşünü;

Ö12: “EBA şimdiye göre daha nadir kullanılıyordu ama bazı sorunlar hep vardı. Okullardaki bilişim teknolojileri donanımlarının yetersizliği sebebiyle sürekli bağlantı kopmaları yaşanıyor. Ya bilgisayar donuyor ya internet hızının yavaşlığı nedeniyle sayfasının açılmasını bekleyip duruyorduk. Bazen ders içeriklerindeki görseller sayfaya yüklenemiyordu bile. Ayrıca yeterince kulaklık ve mikrofon olmadığı için uzaktan eğitim sisteminde kayıtlı içerikleri kullanmamız da zorlaşıyordu” diyerek dile getirmiştir.

Öğretmenden kaynaklı sorunlar hakkında bir öğretmenin görüşü:

Ö3: “Öğretmen, kendisi nasıl öğrendiyse öğrencisine öyle öğretmeye çalışıyor. Üniversitelerde öğretmen adaylarının çok azı uzaktan eğitim yöntem ve tekniklerinden haberdar oluyor. Teknoloji okuryazarlığı üzerine dersleri yeterli düzeyde değil. Mezun olduğunda da öğrencisine uzaktan eğitim yöntemini uygulayacağı bir ortam oluşturamıyor. Öğretmen ön ayak olmayınca, öğrencinin de gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olmasını bekleyemezsiniz. Senelerdir BTR öğretmenliği yapıyorum, “Hocam sunumum şu kazanıma uygun mu, bu ders akıllı tahtadan daha etkili nasıl anlatılır farklı yollar var mı?” diyen çok nadir öğretmenle tanıştım” şeklindedir.

Diğer sorunlarla ilgili olarak bir öğretmen de:

Ö10: “EBA’da uzun yıllar sadece temel dersler için içerikler yer aldı. Mesela başlarda Bilişim Teknolojileri için hiç ders içeriği bulamadık. Süreç içerisinde gelişmeler oldu ama hala yetersiz olduğunu düşünüyorum ve modern uzaktan eğitim yöntemleriyle uyumsuz içerikler. Ayrıca öğrenciler için düşünürsek; EBA’da ilgilerini çeken, onları öğrenmeye teşvik eden, pedagojik olarak seviyelerine ve öğrenmeleri gereken şeye uygun materyal sayısı da az” demektedir.

Veliden kaynaklı sorunlar hakkında bir öğretmenin görüşü:

Ö3: “Velinin maddi imkanı olmasına rağmen bilgisayar, tablet, telefon gibi gerekli imkanları sağlamaması. Çünkü veliye göre çocuk okulda öğretmenden öğrenir, dersi öğretmen anlatır, öğrenci ödev yapar. Bilgisayar, tablet çocuğu dersten alıkoyar, bağımlılık yapar düşüncesi.

Maddi imkansızlık nedeniyle teknolojik imkanları olmayan aileleri anlıyorum ama imkanı olmasına rağmen yapılmaması beni üzüyor” şeklindedir.

Bu bölümden elde edilen bulgulara göre, Covid-19 pandemisi öncesinde karşılaşılan sorunların; teknik sorunlar, öğretmen kaynaklı sorunlar, öğrenci kaynaklı sorunlar, veli kaynaklı sorunlar ve diğer sorunlar olduğu anlaşılmıştır. Öğrencide düşük hazır bulunuşluk ve ilgisizlik, öğretmenin uzaktan eğitim sistemine ihtiyaç duymaması ve sisteme erişim sıkıntısı BTR öğretmenleri tarafından en sık dile getirilen sorunlardır. Diğerleri ise öğrencide motivasyon eksikliği, altyapı-donanım eksikliği, belge kayıpları, öğrenci seviyesine uygun olmama, öğretmenin tecrübesizliği, içerik hazırlama zorluğu, velinin tecrübesizliği, içerik yetersizliği ve müfredat uyumsuzluğu sorunları olduğu görülmektedir.

2.BTR öğretmenlerinin görüşlerine göre Covid-19 pandemi esnasında uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar nelerdir?

Araştırmaya katılan BTR öğretmenlerinin tamamının Covid-19 pandemisi sırasında uzaktan eğitim sistemi olarak EBA'yı kullandıkları anlaşılmıştır. Katılımcıların uzaktan eğitim ile ilgili karşılaştıkları sorunlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin sorunlara ilişkin görüşleri

Gruplar	Katılımcılar	Kodlar	n
Teknik Sorunlar	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20	Alt yapı-donanım eksikliği	18
	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	Sistem yoğunluğu	18
	Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö18	Erişim problemi	12
Öğrenciden Kaynaklı Sorunlar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö17, Ö18, Ö19	Düşük hazır bulunuşluk	12
	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö17, Ö18, Ö19	İlgisizlik	12
	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö17, Ö18, Ö19	Motivasyon eksikliği	10
Diğer Sorunlar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö10, Ö11, Ö13, Ö16	Uyumsuz plan program	9
	Ö3, Ö4, Ö7, Ö10, Ö11, Ö13, Ö16	İçerik yetersizliği	7
Öğretmeden Kaynaklı Sorunlar	Ö1, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö15, Ö19	İçerik hazırlama zorluğu	8
	Ö1, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö15, Ö19	Kendini yetersiz görme	8
	Ö1, Ö3, Ö7, Ö9, Ö11, Ö15, Ö19	Tecrübesizlik	7
Veliden Kaynaklı Sorunlar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö10, Ö14	İlgisizlik	5
İdareden Kaynaklı Sorunlar	Ö1, Ö9, Ö10, Ö19	Süreç yönetimi	4
	Ö1, Ö9, Ö10	Bilgi eksikliği	3

Tablo 4'e göre öğretmenlerin cevapları; Covid-19 pandemisi devam ederken, uzaktan eğitimde, en fazla sorunun teknik sorunlar kaynaklı yaşandığını göstermektedir. Bu temadaki yanıtlar 3 kodda (erişim problemi, alt yapı-donanım eksikliği, sistem yoğunluğu) çözümlenmiştir.

Bu konu hakkındaki öğretmen görüşleri şöyledir:

Ö3: “Uzaktan eğitime ilk başladığımızda canlı ders planlamaları için öğretmenlere değişik dijital platformlardan bahsettik ancak MEB EBA'ya bağlı canlı ders yapılması gerektiğini söyleyerek diğerlerini iptal etti. Tüm öğrenci ve öğretmenler EBA sistemine yüklenince de sunucuları yetersiz kaldı. Ders tanımlamalarında sorunlar yaşandı, ders programları sürekli değişti, öğretmen, öğrenci sistemdeki yoğunluk nedeniyle ders yapamadı. Zaman içerisinde sistem kaynaklı hatalar tanınmaya, çözümler bulunmaya başlandı. Bizler de bunları öğretmen ve öğrencilerimizle paylaştık ama bizim de sınırlarımız bir noktadan sonra bitiyor” denilmiştir.

Ö16: “EBA sistemine yoğunluğu azaltmak için sınıf seviyelerine özel sisteme bağlanabilme zaman takvimi belirlendi ve sistem yükü azaltıldı. Evet geçmişe nazaran yoğunluk şikayetleri ve bağlantı kopmaları azaldı. İlkokul, ortaokul, lise için farklı giriş saatleri var. Peki evde ortaokula giden 2 ya da 3 çocuk ve bu çocuklar için tek bilgisayar var ise ne olacak? Teknik çözümlerin alt yapı ve donanım eksikliğinde de hızlandırılması şart” diyerek açıklamıştır.

Öğrenciden kaynaklı yaşanan sorunlarla ilgili öğretmen görüşleri şöyledir:

Ö11: “Öğrencide motivasyon eksikliği, ciddiyetsizlik, isteksizlik sorunları yaşıyoruz. Çocukların kendi kendine öğrenme becerisi yeterli değil” demiştir.

Ö8: “Geri bildirim ve öğrenimin gerçekleşip gerçekleşmediğinin kontrolünün zor olması, öğrencilerin genel katılımının azlığı sebebiyle derslerin işlenememesi de dersin verimliliğini düşürüyor. Katılım çok az olduğunda da dengeli seviyede bir sınıf ortamını sağlayamıyorsunuz”. Diğer sorunlarla ilgili olarak öğretmen görüşleri:

Ö4: “EBA içerisindeki içerikler temel dersler ağırlıklı hazırlandığı için bazı derslere kaynak bulmada zorluk çekiliyor. Derslerin bazı konularında hazırlanan içeriklere bakıyorsun, sadece etkinlik olsun diye hazırlanmış. Konunun doğru öğretilmesiyle, kazanımla ilgisi yok. Bazen öğrenci seviyesine uygun olmadığı bile oluyor” diye açıklanmıştır.

Ö10: “EBA üzerinde öğrenci ve öğretmenlerin kullanımına teşvik etmek amacıyla EBA puan uygulaması yapılıyor. Sisteme girdikçe, öğretmenler görev paylaştıkça, öğrenciler de görevleri yaptıkça puan topluyor. Sırf puanını yükseltmek için sistemi işgal eden, amacı dışında kullanan kullanıcılar var. Bu da gereksiz bir yoğunluğa ve sistemde dolaşan gereksiz bilgilere sebebiyet veriyor” demiştir.

Öğretmenlerden kaynaklı sorunlarla ilgili öğretmen görüşleri şöyledir:

Ö15: “EBA'da sadece kendi dersi varmış gibi gerekli gereksiz bilgi paylaşan ve çevrimiçi ortamda yoğunluğa, bilgi karışıklığına sebep olan öğretmenler de var” demektedir.

Ö19: “Bence öğretmenin, öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini toplamaya yarayacak ek program ve ekipmanları kullanmaması ciddi bir sorun. Canlı derste yüz yüzeymiş gibi eğitimi devam ettiremeye çalışmaları motivasyon ve ilgiyi düşürüyor. Çocuklar sadece ekran başında oturuyor ve sıkılıyorlar. Öğretmen canlı ders için ekstra hazırlık yapmaktan şikayetçi ve hazır olanı kullanıp geçmek istiyor. Bu konudaki yetersiz bilgileri, uzaktan eğitim tecrübelerinin daha önceden olmayışı da bu sorunların birer parçası” olduğu belirtilmiştir. Veliden kaynaklı sorunlar ile ilgili iki öğretmenin görüşüne göre:

Ö1: “Maddi durumu olduğu halde, sürecin geçici olduğunu düşünerek çocuğuna gerekli donanımı sağlamayan veliler var maalesef. Ayrıca velilerden yaptığı meslek gereği çocuğuna

yeterli yardım ve vakti sağlayamayan da oldu. Veli evdeydi ama teknoloji kullanımı konusunda yeterli değildi. Süreçte velilerin gerçekten rehber ihtiyacı olduğunu düşünüyorum ama bu iş sadece bizlerle yürümüyor. 7-24 çalan telefonu açıyor olsam da, işin teknik boyutu kadar psikolojik destek boyutu olduğunu da düşünüyorum”. Yönetimden kaynaklı sorunlarla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Ö1: “Uzaktan eğitim sistemine yabancı olan idarecilere yardımcı olmak elbette ki görevimiz ama sanki tamamen bizim sorumluluğumuzdaymış gibi davranılması ya da bir sorun olduğunda elimizde sihirli değnek varmışçasına pat diye çözmemiz gerekiyormuş gibi beklenti içinde olmaları da bana kendimi rahatsız hissettiriyor” derken, bir diğeri;

Ö10: “İdareci uzaktan eğitimi tanımadığı için uzaktan eğitim denince akıllarına sadece canlı dersler geliyor. Asenkron ders ya da dijital materyaller, öğrenme ortamları gelmiyor. Gelmediği için de öğretmene, veliye ya da öğrenciye bu ortamlara yönlendirme yapamadı” şeklinde açıklamıştır.

Bu bölümden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; Covid-19 pandemisi sürecinde karşılaşılan sorunların, pandemi öncesindeki sorunlara benzerlik gösterdiği; bu sorunların da teknik, öğretmen, öğrenci, veli, idare yönetiminden ve diğer kaynaklı sorunlar olduğu anlaşılmıştır. Covid-19 pandemi döneminde en sık karşılaşılan sorunlar altyapı-donanım eksikliği, sistem yoğunluğu, öğrencide yetersiz hazır bulunuşluk ve ilgisizliktir. Ayrıca sisteme erişim problemi, öğrencide motivasyon eksikliği, içerik yetersizliği, uzaktan eğitim ile uyumsuz plan program, öğretmende tecrübesizlik, kendini yetersiz hissetme, içerik hazırlama zorluğu, velinin ilgisizliği, idarenin uzaktan eğitim üzerine bilgi eksikliği ve süreç yönetimindeki sorunlar olduğu anlaşılmaktadır.

3.BTR öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi sürecinde ve sonrası için uzaktan eğitime yönelik önerileri nelerdir?

Araştırmaya katılan BTR öğretmenleri, Covid-19 pandemisi sürecinde, uzaktan eğitim sisteminde yaşadığı sorunların iyileştirilmesine yönelik bazı önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcıların uzaktan eğitimin iyileştirilmesine yönelik verdikleri cevaplar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin pandemi sürecinin iyileştirilmesine yönelik görüşleri

Gruplar	Katılımcılar	Kodlar	n
Teknik Sorunlar	Ö2, Ö3, Ö9, Ö10, Ö14, Ö16, Ö18 Ö19, Ö20	Donanım eksikliğinin giderilmesi	9
	Ö9, Ö10, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Alt yapının hızlandırılması	7
Öğrenciden Kaynaklı Sorunlar	Ö2, Ö3, Ö5, Ö9, Ö11, Ö12, Ö16, Ö18	Bilgilendirme	8
	Ö3, Ö5, Ö9, Ö12, Ö16, Ö18, Ö19	Dijital yeterlilik	7
	Ö9, Ö10, Ö12, Ö16, Ö18	Psikolojik rehberlik	5
Öğretmenden Kaynaklı Sorunlar	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö16, Ö18	Bilgilendirme	8
	Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö16, Ö18, Ö19	Dijital yeterlilik	7

	Ö3, Ö6, Ö9, Ö10, Ö16, Ö18	Psikolojik rehberlik	6
Veliden Kaynaklı Sorunlar	Ö3, Ö5, Ö9, Ö11, Ö16, Ö18	Bilgilendirme	6
	Ö3, Ö5, Ö9, Ö16, Ö18, Ö19	Dijital yeterlilik	6
	Ö10, Ö16, Ö18	Psikolojik rehberlik	3
İdareden Kaynaklı Sorunlar	Ö3, Ö9, Ö10, Ö16, Ö18, Ö19	Dijital yeterlilik	6
	Ö5, Ö11, Ö16, Ö18	Bilgilendirme	4
	Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö15, Ö16, Ö17 Ö18	Zenginleştirilmiş içerik	8
Diğer Sorunlar	Ö8, Ö9, Ö10, Ö15, Ö16, Ö18	Uzaktan eğitime uygun müfredat	6

Tablo 5'te yer alan öğretmenlerin uzaktan eğitimin iyileştirilmesine yönelik görüşlerine göre; donanım eksikliği sorununun giderilmesi gerektiği ilk sırada yer almaktadır. Görüşlere göre teknik sorunlardan kaynaklı olarak donanım eksikliğini giderilmesi (9), alt yapının hızlandırılması (7); öğrencilerden kaynaklı sorunların çözümü için bilgilendirme (8), dijital yeterlilik (7), psikolojik rehberlik (5); öğretmenler için bilgilendirme (8), dijital yeterlilik (7), psikolojik rehberlik (6), veliler için bilgilendirme (6), dijital yeterlilik (6), psikolojik rehberlik (3); idare için dijital yeterlilik (6) ve bilgilendirme (4) olduğu görülmektedir. Diğer sorunların ise zenginleştirilmiş içerik (8), uzaktan eğitime uygun müfredat (6) olduğu anlaşılmıştır. Bu durumla ilgili olarak bir öğretmen:

Ö19: “Uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması hem hayat boyu öğrenme açısından hem de akademik açıdan önemli olduğundan alanda bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Bireysel olarak uzaktan eğitim için gerekli teknik altyapı ve araç gereçler sağlanmalıdır. Uzaktan eğitim iletişim teknikleri iyileştirilmeli ve çeşitlendirilmelidir. Aynı zamanda uzaktan eğitim imkanlarının tamamen kesildiği anlar için bireysel öğretim yönetim sisteminin localde çalışabilecek ve öğrenim sürecinin devamlılığının sağlanabileceği öğrenim sürecini takip eden akıllı otonom bireysel öğrenim yönetim sistemleri geliştirilebilir” şeklinde açıklama yapmıştır. Bir başka öğretmen de ders içeriklerinin geliştirilmesi ve paydaşların eğitilmesi gerektiğine ilişkin olarak;

Ö11: “Ders içerikleri uzaktan eğitime uygun hale getirilmeli, web2.0 araçları hakkında öğrenci ve öğretmenler eğitilmeli, veliler öğrenci takibi konusunda hassas olmalı. Bu yüzden eğitim öğretimin idare, veli, öğrenci, öğretmen tüm bileşenleri için rehberlik ve yönlendirmeler daha verimli hale getirilmeli. Sadece broşür ya da yayınlar değil; bu iş için görevlendirilecek ve sürekli iletişim kurulabilecek somut kişilere ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Veli bir sorun olduğunda arayabilmeli ya da sorun olması beklenmeden veliye teknolojik okuryazarlık desteği verilebilmeli gibi mesela”, demektedir.

Bu bölümde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde iyileştirilmesi gereken alanlar alt yapı ve donanım eksikliği sorunlarına kalıcı çözümler üretilmesi; uzaktan eğitime uygun müfredat ve zenginleştirilmiş içerik oluşturulması; idare, öğrenci, öğretmen ve veliye teknoloji okuryazarlığı ve uzaktan eğitim yöntemi hakkında eğitim- bilgilendirme desteği verilmesi gibi önerilerinin olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Uzaktan eğitim sistemindeki teknik problemlerin pandemi öncesinde de var olduğu ama kullanım azlığına ve ihtiyaç duyulmamasına bağlı olarak karşılaşma oranının düşük olduğu anlaşılmıştır. Covid-19 pandemisi ile birlikte uzaktan eğitim sistemi tüm kademelerde, eğitim faaliyetlerini devam ettirmede tek seçenek olarak kullanılmış ve aşırı yoğunluk sebebiyle çok fazla teknik aksaklıkla karşılaşmıştır. Koçoğlu ve arkadaşlarının (2020) ve Can (2020)'nin araştırmalarına göre pandemi döneminde teknolojik alt yapılarla desteklenen uzaktan eğitimde, fırsat eşitliğini sağlamak zorlaşmış ve bu durum öğrenmeyi etkilemiştir. Öğrencilerin alt yapı eksikliği, donanım yetersizliği, internet bağlantı problemleri gibi sebeplerle uzaktan eğitime erişemediği belirtilmektedir. Alan yazındaki bu bulgular bu araştırmanın sonuçlarına benzemektedir. İnternete erişim sıkıntısının ve bilgisayar, tablet, telefon gibi teknolojik cihazlara sahip olamamanın uzaktan eğitim faaliyetlerine katılmama sorununa sebep olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar ile paralel sonuçlara varılmıştır (Can ve Köroğlu, 2020; Duman, 2020; Özdoğan ve Berkant, 2020).

Elde edilen sonuçlara göre; Covid-19 pandemisi ile birlikte, uzaktan eğitim sisteminin kullanımının artmasına paralel olarak öğrencilerden kaynaklı sorunların düşük hazırbulunuşluk, ilgisizlik ve motivasyon eksikliği olduğu anlaşılmıştır. Bu sonucu destekleyen Cabı (2016)'nın bir çalışmasına göre uzaktan eğitimde öğrencilerin motivasyonları yüksek tutulmalı ve öğrenciler sorumluluklarını yerine getirmede istekli olmalıdır. Ancak BTR öğretmenlerine göre öğrenciler uzaktan eğitim yöntem ve tekniklerine uygun kendi kendine öğrenme, bireysel araştırma, tersyüz öğrenme, öz güdümlü öğrenme gibi becerileri henüz kazanmadıkları ve EBA sistemini kullanmayı çok tercih etmedikleri için hazır bulunuşlukları düşüktür. Yeni tanıştıkları bu yöntem için rehber ve desteğe ihtiyaçları olduğu düşünülmektedir (Arık, 2020). Bununla beraber; Sarıtaş ve Barutçu (2020) ve Korkmaz ve arkadaşları (2015) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin, uzaktan eğitimde hazırbulunuşluk düzeylerini yeterli gördükleri sonucuna erişmiştir. Ancak öğrencilerin yaş grubu azaldıkça hazırbulunuşluğun düştüğü gözlemlenmektedir. Ayrıca yüz yüze eğitimin yöntemleri, müfredat ve planları, ders içeriklerinin uzaktan eğitime uygun olmadığı düşünülmektedir. Bu uyumsuzluğun öğrenci öğretmen iletişimini ve öğrenci ders içeriği etkileşimini azalttığı yönündeki görüşler yapılan pek çok çalışma ile örtüşmektedir (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Duman, 2020; Can ve Köroğlu, 2020)

Covid-19 pandemisi öncesi döneme göre öğretmenlerden kaynaklı yaşanan problemlerde de artış olmuştur. Yine bu duruma da, uzaktan eğitim sürecine başlanmasıyla beraber sistemi kullanma oranının artmasının sebep olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte; öğretmenler öncesinde uzaktan eğitime ihtiyaç duymazken; Covid-19 pandemisi sebebiyle yüz yüze eğitim yerine, uzaktan eğitimi ve sisteminin kullanılıyor oluşunu doğru ve başarılı bulmaktadır. Bu görüşü destekleyen pek çok çalışmaya rastlanmıştır (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Bayburtlu, 2020; Fidan, 2020; Aydın, 2020; Demir ve Özdaş, 2020). Türker ve Dündar (2020)'a göre öğretmenler canlı ders yapabiliyor olmasını, ödev paylaşım ve kontrollerini yürütebilmesini, çeşitli içeriklerle dersini destekleyebilmesini EBA'da faydalı bulmaktadır. Ancak görüşlere göre; öğretmenler arasında uzaktan eğitim sürecinin geçici bir çözüm olduğu düşüncesinde olanlar vardır ve bu sebeple yeterince ciddiye alınmamaktadır. Öğretmenlerin uzaktan eğitime uygun ders planlama ve içerik geliştirmeye karşı isteksiz oldukları bilinmektedir. Türker ve Dündar (2020)'a göre bunun sebebi öğretmenlerin konu ile ilgili yeterli eğitimleri almamış olmalarındadır. Sarıtepeci ve arkadaşları (2016) ise bilişim teknolojileri alanında, öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını incelemiş ve pek çoğunun Fatih Projesi kapsamında eğitimlere katılmış olmalarına rağmen; eğitim etkinliklerinde internetin verimli kullanımı ve dijital öğrenme araçlarını kullanma konusunda yetersizliklerinin giderilmediği sonuçlarına ulaşmışlardır. BTR öğretmenlerine göre de teknolojik okuryazarlık oranı öğretmenler arasında düşüktür. Özerbaş ve Güneş (2013)'e göre de öğretmenler; materyal temini ve kullanımında, bilişim teknolojileri ağırlıklı olmayan tek düze ve basit olanı tercih etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yeni gelişen teknolojileri

kullanmada hata yapmaktan korkmaları da isteksizliklerinin sebeplerinden biri olduğu düşünülmektedir.

BTR öğretmenlerine göre Covid-19 pandemi dönemine kadar velilerde öğrencileri teknoloji bağımlılığından korumak düşüncesi vardır. Veli okul tabanlı eğitimi yeterli bulduğu için bilgisayar destekli uzaktan eğitim sistemi hakkında çok tecrübeye sahip olamamıştır. Pandemi ile birlikte uzaktan eğitimde velilere; çocuğu için gerekli donanımı sağlama, evde uygun ortam oluşturma, çocuğunu takip etme gibi önemli görevler düşmüştür. Görüşlere göre veliler görevlerinde yeterince başarılı olamamaktadır. Velilerin çalışma hayatlarının devam etmesi, öğrencinin dersleri konusunda yeterli bilgiye sahip olamaması sebepleri ile velilerin ilgisiz kaldığını dile getirilmektedir. Bu durum yapılan pek çok araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir (Yılmaz ve arkadaşları, 2020; Türker ve Dündar, 2020; Fidan, 2020).

BTR öğretmenleri pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinin yönetilmesinde yönetimden kaynaklı sorunlar yaşandığını belirtmiştir. Salgın sürecinde okulların uzaktan eğitimle devam etmesinin getirdiği sıkıntılar öğrenci, veli, öğretmen arasındaki iletişimi çok önemli hale getirmiştir. Bu iletişimin kalitesini belirleyen de, lider görevindeki okul idaresidir (Keleş ve arkadaşları 2020). BTR öğretmenleri idarenin canlı ders planlama, ders takiplerini yapma, öğrencinin devam devamsızlığını araştırma gibi konularda yeterli ve sürekli iletişimi kuramadığını belirtmişlerdir. İdarenin de pandemiye hazırlıksız yakalandığı ama bundan sonraki süreç için liderlik görevini geliştirmesi gerektiği düşünülmektedir. İdarenin karşılaşılan her soruna acil ve kesin çözümler beklemesinin teknolojik yeterliliğinin az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bir başka araştırmada Turan (2020) okul idarecilerinin temel amacı ders müfredatlarının devamlılığını sağladıklarını belirtmiştir. Ancak uzaktan eğitimde verimliliğin pek çok boyutu olduğu bilinmektedir. İletişim, rehberlik, bilişim teknolojileri etkin kullanabilme gibi yetiler de uzaktan eğitim sürecinde önemli görülmektedir. Teknolojik okuryazarlık becerisinin idare personelinde yüksek olması gerektiği görüşü Turan'ın bulguları ile örtüşmektedir.

Çalışma sonuçlarına göre uzaktan eğitim yöntemi ve teknikleri ile yüz yüze eğitimin yöntem ve teknikleri birbirinden farklıdır. Aynı şekilde ders planları, müfredat ve ders içeriklerinin de her iki yöntem için farklı düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak elde edilen sonuçlar; uzaktan eğitim sistemine acil geçiş yapıldığı için, planlama ve hazırlıkların yapılamadığı ve bu sebeple özellikle öğrenci ve öğretmenlerin sorun yaşadığı yönündedir. Öğrencilerde başta ilgisizlik olmakla birlikte motivasyon düşüklüğü ve etkileşim kuramamaya sebep olurken; öğretmenler de konuya uygun içerik bulamama, süreci planına göre yönetememe, motivasyon kaybı ve isteksizlik gibi sorunları ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Özellikle uzaktan eğitimin verimliliğini artırmak için; dersin konusu ile uzaktan eğitim materyallerinin uygunluğunun sağlanması, etkileşimli içeriklerin geliştirilmesi, dijital ders kaynaklarını çeşitlendirilmesine yönelik çalışma sonuçlarına erişen Bakioğlu ve Çevik (2020)'in araştırması bu durumu destekler niteliktedir. Alper (2020)'e göre eğitsel ve duygusal ihtiyaçlarına uyumlu ders içeriklerinin düzenlenmesi, uzaktan eğitimin verimini artırmaktadır. Öğretmenler öğrencinin dersten kopmasını engelleyecek dikkat çekici etkinliklere yer vermeli ve öğrencilerle devamlı iletişim halinde olmalıdır. Bayburtlu (2020) da çalışmasında ders kitaplarının dijital içeriklere uygunluğu açısından geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Türker ve Dündar (2020)'a göre uzaktan eğitim sisteminde her branş için içeriklerin artırılması ve bu içeriklerin sınıf seviyelerine, okul çeşitlerine göre planlanarak yapılmasının uzaktan eğitim öğretim faaliyetlerinde başarıyı artıracığına inanılmaktadır.

Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; uzaktan eğitim sisteminin Covid-19 pandemisi sürecinde alternatif olarak kullanılması, eğitim öğretimin devamlılığı açısından oldukça önemli görülmektedir. Uzaktan eğitim Türkiye'de uzun yıllardır var olsa da salgına kadar daha az tercih edildiği düşünülmektedir. Uzaktan eğitime acil ve hızlı bir geçiş yapılması pek çok sorunu da ortaya çıkarmıştır. Alt yapı ve donanım eksikliği sorunlarının yaşandığı görülmüştür. Bu durum öğrenciler arasında fırsat eşitliliğine engel oluşturmaktadır. Kullanıcıların yoğunluğu sistem

sunucularını yetersiz bırakmış, erişim sorunlarına sebep olmuştur. Uzaktan eğitim yöntemi hakkında ön bilgilerinin az olmasından kaynaklı öğrenci, öğretmen, veli ve idari yönetimde sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunların; uzaktan eğitimin verimini düşürdüğüne inanılmaktadır. Uzaktan eğitim çalışmaları internet ve bilişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu durum eğitim öğretim faaliyetlerinin paydaşların da teknoloji okuryazarlık becerisine sahip olmasını gerektirmektedir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenci, öğretmen, veli ve idari yönetimin büyük çoğunluğunda teknoloji okuryazarlığı düşüktür. Covid-19 pandemisi devam ettiği sürece uzaktan eğitim etkinlikleri devam edeceği düşünülmektedir. Ayrıca bundan sonraki deprem, sel gibi doğal afetlerde de okul tabanlı eğitim yerine uzaktan eğitimin kullanılabilmesine inanılmaktadır. Tüm bunların yanında okulda yüz yüze devam ederken bile gerçekleştirilecek uzaktan eğitim çalışmaları, öğrencilerin bireysel öğrenmelerini, teknoloji kullanma becerilerini, hazır bulunuşluk düzeylerini geliştireceği düşünülmektedir. Bu sebeplerle uzaktan eğitim sisteminin iyileştirilmesine ihtiyaç vardır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

- Maddi yetersizlikler nedeniyle uzaktan eğitime erişemeyen öğrenciler gözetilerek, ücretsiz teknik ekipman ve internet olanağı sağlanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen hizmet içi eğitimler yeniden gözden geçirilerek zenginleştirilebilir, üniversitelerin ilgili birimlerinden destek alınarak daha verimli hale getirilebilir.
- Uzaktan eğitim ders materyalleri ve öğrenme ortamları öğrenciyi etkileşime teşvik edecek ve öğrenci seviyesine daha uygun hale gelecek şekilde güncellenebilir.
- Uzaktan eğitim için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirli akademik plan program ve yeterli bütçe ayrılmalıdır.
- Araştırmacılar tarafından nitel verilerin yanında nicel verilerin de kullanıldığı, daha kapsamlı sonuçların elde edilebileceği çalışmaların yapılması beklenmektedir.
- Bu araştırmanın katılımcıları BTR öğretmenleri olmuştur. Bakanlık personelinin, her branştan öğretmenlerin, her seviyeden öğrencilerin, velilerin, idarecilerin görüşünü de içine alan daha kapsamlı çalışmalar düzenlenebilir.

Kaynakça:

- Alper, A. (2020). Pandemi sürecinde K-12 düzeyinde uzaktan eğitim: durum çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 45-67.
- Arık, B. M. (2020). Türkiye’de Koronavirüsün eğitime etkileri – II | Uzaktan eğitim nasıl olacak ve bu süreçte neler dikkate alınmalı? 02 03, 2021 tarihinde <https://www.egitimreformugirisimi.org>: <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-ii-uzaktan-egitim-nasil-olacak-ve-bu-surecte-neler-dikkate-alinmalı/> adresinden alındı
- Aydın, G. Ç. (2020). COVID-19 Salgını sürecinde öğretmenler. 12 30, 2020 tarihinde <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgini-surecinde-ogretmenler> adresinden alındı
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151.
- Cabı, E. (2016). Uzaktan eğitimde e-değerlendirme üzerine öğrenci algıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 94-101.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2).
- Can, N., & Köroğlu, Y. (2020). Covid-19 döneminde yaygınlaşan uzaktan eğitimin değerlendirilmesi ve eğitim emekçileri açısından incelenmesi. *Madde, Diyalektik ve Toplum*, 3(4), 370-380.
- Çelikdemir, K. (2020). COVID-19 salgınında öğrenmenin sürdürülmesi. Aralık 10, 2020 tarihinde <https://tedmem.org/>: <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgininda-ogrenmenin-surdurulmesi>

adresinden alındı

- Demir, F., & Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 273-292.
- Duman, S. N. (2020). Salgın döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 95-112.
- Ersoy, A. F. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Anı Yayıncılık.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim: ilkokulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24-43.
- İşman, A. (2002). Sakarya'da görev yapan öğretmenlerin eğitim teknolojileri yönünden yeterlilikleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 72-91.
- Keleş, H. N., Atay, D., & Karanfil, F. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-174.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi. *Marmara İletişim Dergisi*, 73-94.
- Koçoğlu, E., Kalın Ulu, Ö., Tekdal, D., & Yiğen, V. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye'deki eğitime bakış. *Social Sciences Studies Journal*, 2956-2966.
- Korkmaz, Ö., Çakır, R., & Tan, S. (2015). Öğrencilerin e-öğrenmeye hazır bulunuşluk ve memnuniyet düzeylerinin akademik başarıya etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 219-241.
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49, 13-43.
- Özerbaş, M. A., & Güneş, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazma öğretimi sürecinde eğitim teknolojilerini kullanmaya yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1775-1788.
- Sarıtaş, E., & Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 5-22.
- Sarıtepeci, M., Durak, H., & Seferoğlu, S. (2016). Öğretmenlerin öğretim teknolojileri alanında hizmet-içi eğitim gereksinimlerinin fatih projesi kapsamında incelenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 601-620.
- TC. Sağlık Bakanlığı. (2020, Haziran 3). Aralık 10, 2020 tarihinde <https://covid19.saglik.gov.tr/>: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> adresinden alındı
- Turan, S. (2020). Covid 19 sürecinde okul müdürlerinin teknolojik liderliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 175-199.
- Türker, A., & Dündar, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 323-342.
- WHO. (2020). Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). Mart 20, 2020 tarihinde <https://www.who.int/>: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1 adresinden alındı
- Yamamoto, G. T., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 25-34.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi. Ankara
- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., Doğanay, G., & Yılmaz, D. (2020). *Veli algılarına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Palet Yayınları. Konya